

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ СХІДНОЇ І СЛОВ'ЯНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ
Кафедра корейської і японської філології

Курсова робота з японської філології на тему:
ГРАМАТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ОСНОВНИХ ДІАЛЕКТНИХ ГРУП
ЯПОНСЬКОЇ МОВИ (НА ПРИКЛАДАХ ДІАЛЕКТІВ ХОККАЙДО,
ОСАКИ ТА КЮШЮ)

Студентки групи Яп01-21
факультету східної і слов'янської
філології
денної форми навчання
Освітньої програми:
Японська мова і література та
переклад, західноєвропейська мова
Спеціальності 035 Філологія
Спеціалізації 035.069 Східні мови та
літератури (переклад включно),
перша – японська

Тимченко Анни Михайлівни

Науковий керівник:

Викладач

Дементьєва Тетяна

Сергіївна

Національна шкала _____

Кількість балів _____

Оцінка ЄКТС _____

Київ – 2024

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1.....	5
ТЕОРЕТИЧІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ДІАЛЕКТІВ ЯПОНСЬКОЇ МОВИ	
1.1 Поняття діалект.....	5
1.2 Передумови і історія виникнення діалектів японської мови.....	7
1.3 Класифікація японських діалектів, загальна характеристика та відмінності основних груп діалектів.....	9
Висновки до розділу 1	14
РОЗДІЛ 2.....	15
Грамаатичні особливості діалектів Хоккайдо, Осаки та Кюшю.....	
2.1. Історичні аспекти формування діалекту Хоккайдо.....	15
2.2. Грамаатичні особливості діалекту Хоккайдо.....	17
2.3. Історичні аспекти формування діалекту Осаки.....	19
2.4. Грамаатичні особливості діалекту Осаки.....	21
2.5. Діалекти острова Кюшю, їх поширення та класифікація	24
2.6. Грамаатичні особливості діалектів острова Кюшю.....	25
Висновок до розділу 2.....	30
ВИСНОВКИ	31
要約	34
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	35

ВСТУП

Японія є країною з багатовіковою історією, на території якої збереглися десятки різних діалектів, деякі з яких були відокремлені від інших протягом століть. У японських діалектах відбивається її історія, географія та культурна спадщина країни. Вони є не тільки лінгвістичними варіаціями мови, але й мають велике культурне значення, що пов'язує людей з регіональною спадщиною та виховує почуття ідентичності. Хоча поширення стандартної японської мови призвело до занепаду деяких регіональних діалектів, збереження та поширення інформації про них залишається важливою частиною унікальної самобутності Японії.

У сучасному світі, коли глобалізація та модернізація відіграє важливу роль у всіх аспектах суспільства, вивчення особливостей діалектів стає важливим фактором у розумінні мовного різноманіття та збереження діалектів в сучасних умовах. Саме тому ця тема привертає сьогодні увагу дослідників, особливо, коли йдеться про таку унікальну мову, як японська.

Отже **актуальність** даної теми обумовлена наявністю, як загальної тенденції до вивчення діалектів японської мови та дослідження їх особливостей, так і розширенням україномовних досліджень з цієї теми, оскільки, на нашу думку, на сьогодні ця тема є малоопрацьованою українськими науковцями.

Ця робота передбачає аналіз граматичних особливостей окремих груп японських діалектів на прикладі діалектів Хоккайдо, Осаки та Кюшю, виявлення їхнього взаємозв'язку з історичним і культурним контекстом, що має важливе значення, як для лінгвістів, так і для широкого кола людей, оскільки дає змогу дослідити і зберегти знання про діалекти японської мови, які мають багатовікове коріння.

Мета дослідження: ідентифікувати та проаналізувати граматичні особливості основних груп японських діалектів на прикладі діалектів Хоккайдо, Осака та Кюшю у порівнянні зі стандартною японською мовою.

Завдання дослідження:

1. Дати визначення поняттю діалект
2. Дослідити історію виникнення діалектів японської мови
3. Розглянути існуючі класифікації японських діалектів, дослідити характерні риси та відмінності основних груп діалектів
4. Проаналізувати та ідентифікувати основні граматичні особливості діалектів Хоккайдо, Осаки та Кюшю
5. Порівняти виявлені особливості зі стандартною японською мовою.

Об'єктом дослідження є деякі діалекти японської мови, а саме: Хоккайдо, Осаки та Кюшю.

Предметом дослідження є граматичні особливості основних діалектних груп японської мови на прикладі діалектів Хоккайдо, Осаки та Кюшю.

В роботі використовуються наступні **методи: описовий** – для опису граматичних та лексичних одиниць мови; для опису загальних характеристик окремих діалектів; **зіставний** – для аналізу теорій, висловлених вченими щодо досліджуваної теми; для порівняння граматичних та лексичних конструкцій діалектів та нормативної японської мови.

Наукова новизна полягає в тому, що ця робота прагне зробити внесок у розуміння лінгвістичного розмаїття японської мови, виявивши граматичні особливості, які можуть бути основою для подальших досліджень у галузі діалектології.

Практичне завдання: результати цього дослідження можуть мати практичне застосування в лінгвістичних дослідженнях та перекладацькій практиці. Крім того робота може бути використана для подальшого дослідження та розвитку цієї теми і буде корисна всім, кому цікаві східні мови, японська мова зокрема.

Структура курсової роботи: курсова робота складається з вступу, двох розділів, висновків, анотації японською мовою та списку використаних джерел. Всі частини курсової роботи структуровані і викладені на 37 сторінках.

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИЧІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ДІАЛЕКТІВ ЯПОНСЬКОЇ МОВИ

1.1 Поняття діалект

Окрему форму існування мови, яку використовують для спілкування у побуті на визначеній території чи в межах якоїсь соціальної групи, в українській мові позначають терміном «діалект», а в японській – «方言» (хоуген). «Мова чи діалект?», – є дуже складним лінгвістичним питанням, відповідь на яке і досі остаточно не узгоджена (Нао, 2016, с.4), і при вирішенні якого, зазвичай, більший вплив мають чинники соціально-політичного характеру, ніж лінгвістичного. Ця проблема пов'язана з визначенням статусу певного різновиду мови, як окремої мови або, як діалекту якоїсь мови. Соціолінгвіст і вчений Макс Вайнрайх (Max Weinreich) колись сказав: «Eine Sprache ist ein Dialekt mit einer Armee und einer Marine», що означає «Мова – це діалект, у якого є армія і флот». Тому у випадках, коли краще уникнути чіткого вибору в означенні конкретного різновиду мови, лінгвісти застосовують термін «ідіом» (або «проміжне» позначення «мова-діалект»), яке об'єднує в собі такі категорії як мова національних меншин, діалект, говірка тощо (Савчин, 2022, с. 92-103).

За визначенням Енциклопедії сучасної України (2007, с. 36) термін діалект (від грец. διάλεκτος – розмова, говір, наріччя) – різновид певної мови, що разом із літературним становить національну мову; засіб спілкування між представниками однієї територіальної чи соціальної групи. Діалекти можуть використовуватися, як мешканцями певної території, так і представниками окремих соціальних груп, відповідно визначають територіальні і соціальні діалекти. Діалекти, як частина мовної системи, характеризуються не тільки

особливостями граматики та словникового запасу, а й специфічною вимовою та інтонацією. Ці відмінності можуть бути яскраво вираженими чи зовсім непомітними безпосередньо для носіїв, але для представників інших регіонів вони завжди відчутні. Іноді розрізнити окремі діалекти певної мови і сказати, хто розмовляє на діалекті, а хто мовою – буває дуже складно.

Територіальні діалекти є результатом багатовікового розвитку та мають власні фонетичні, граматичні, словотвірні, семантичні та лексичні системи та за спільними або відмінними рисами диференціюються на наріччя, говори та говірки. Це дає змогу їх об'єднувати або протиставляти. Виникнення територіальних діалектів найчастіше пов'язане з географічними умовами, кордони діалектів визначають гори, річки, морські протоки та інші географічні об'єкти. У деяких мовах територіальні особливості є незначними, тому мовці, які розмовляють різними діалектами, добре розуміють один одного; в інших діалекти дуже різняться, що ускладнює, а іноді навіть робить неможливим спілкування між носіями різних діалектів (наприклад, діалекти німецької, китайської, японської мов) (*Енциклопедія Сучасної України*, 2007, с.36).

Діалекти, як різновиди мови, є її внутрішньою категорією мови і являють собою частину загальноприйнятої мови окремої країни. Вони не обов'язково є «неформальними» або відповідають певним стереотипам, що закріпилися за ними, а скоріше збагачують мову і надають їй особливого забарвлення.

Зазвичай загальноприйняту мову окремої країни називають нормативною, вона дуже часто є діалектом тієї місцевості, де була чи наразі розташована столиця тієї чи іншої країни. Так, основою сучасної японської мови є діалект населення району Ямате (山手、山の手) міста Токіо, який був певною мірою покращений додаванням відповідних граматичних правил.

В Японії і сьогодні, як і в багатьох інших країнах, є багато діалектів, якими розмовляють мешканці окремих регіонів країни. Ці діалекти характеризуються не лише вимовою слів з характерним акцентом, але і граматичними відмінностями, а у деяких випадках – і структурою речень (Shimoji, 2022).

1.2 Передумови і історія виникнення діалектів японської мови

Історія Японії налічує понад 2000 років, місцеві культури процвітали та розвивали свої відмінні риси протягом цього періоду. Літературні джерела старояпонської епохи містять відомості про діалекти тих часів, так, антології японських віршів Манйошю («Collection of a Myriad Leaves») (759 р. н. е.) розповідає нам про існування діалектів японської мови. Так звані «адзума ута» («східні пісні») і «сакіморі ута» («пісні про солдатів гарнізону») виявляють риси східного діалекту, відмінні від діалекту Нарі, столиці того часу (Nao, 2016, с. 27). Існує багато регіональних різновидів діалектів японської мови і відповідно велика кількість теорій щодо того, чому населення певної місцевості використовує той чи інший його вид для спілкування.

Оскільки японський архіпелаг складається з 6852 окремих островів, де розташовано кілька окремих регіонів, то відсутність транспорту в країні в минулому створювала обмеження для фізичних контактів людей з різних місцевостей. Контакти Японії з іншими країнами були також відносно обмеженими. Крім цього протягом тривалого феодального періоду, що тривав приблизно 150 років тому, існувала значна регіональна автономія, навіть коли шьогун контролював країну. Таким чином гірська місцевість Японії та історичні феодальні розбіжності призвели до відносної ізоляції та міцності окремих регіонів, завдяки чому сформувалася форма японської мови, якою розмовляють мешканці цих територій. Крім того, взаємодія з сусідніми країнами, такими як Китай та Корея, мала вплив на японську мову, сприяючи її мовному розмаїттю (*The different Japanese dialects across Japan*, 2022). З плином часу контроль над різними територіями та країною переходив між кланами, феодалами та імператорами, відповідно до цього змінювалися й мовні тенденції, що і призвело до розвитку та існування діалектів, у тому вигляді, у якому ми можемо спостерігати їх сьогодні.

Беручи до уваги вище зазначені чинники можна визначити деякі шляхи формування діалектів Японії. Так, шляхом відносної ізоляції від інших

регіонів утворилися специфічні діалекти у колишніх феодалних володіннях префектур Івате (діалект Моріока) та Ямагата (діалекти Сендай та Енедзава). Своєрідні діалекти сформувалися і внаслідок об'єднання людей із різних регіонів. Таким чином з'явилися нові мовні форми на острові Хоккайдо та міста Едо – сучасного Токіо. Є приклади, коли територіальні діалекти виникли у результаті переселення мешканців до інших регіонів. Такий приклад можна побачити в Карацу, префектури Сага на острові Кюсю, де місцевий діалект має явне східно-японське коріння. На Хоккайдо можна зустріти окремі регіони, де мешканці розмовляють здебільшого на діалекті, властивому префектурі Кагава на острові Шікоку (Nao, 2016, с.29-33). Такі окремі райони можна назвати «діалектними острівцями».

На формування територіальних діалектів, безперечно, впливає структура суспільства, спосіб життя у цій місцевості, що знаходить особливе відбиття у лексиці. Місцеві діалекти можуть відрізнятися за такими аспектами, як флексії, використанням часток, тональними акцентами, а деякі, навіть, за способом використання приголосних і голосних. Ці діалекти, як правило, не мають чітко визначених меж, території, де стикаються різні діалекти, мінливі та накладаються одне на одного.

Мовні відмінності наприкінці феодалної епохи в 1860-х роках були такі, що мешканцям Цугару з північно-західному регіону сучасної префектури Аоморі і Сацумі, що розташована на території нинішньої південної префектури Кагошіма, скоріш за все, було важко підтримати навіть найпростішу розмову.

У минулі століття, коли регіон Кансай (включаючи Кіото та Осаку), що знаходиться на заході Японії був політичним, економічним та культурним центром країни, освічені люди по всій Японії вважали його мову зразком. Після того, як на початку 17 століття Японія стала об'єднаною під владою єдиного правителя (періоду Едо – 1603-1868 рр.) шьогунату Токугава, правили країною з міста Едо (сучасний Токіо), і японці звідти стали зразком. Після падіння шьогунату в 1868 році, Едо був перейменований у Токіо, куди з Кіото

і переїхали імператор та його двір. Відтоді Токіо слугував лінгвістичною моделлю для всієї країни.

Після Реставрації Мейджі у 1868 році, прагнучі створити сильну та централізовану державу, уряд Японії почав процес стандартизації розмовної та письмової японської мови. За стандарт було прийнято діалект мешканців токійського району Ямате, зараз це територія сучасного центрального Токіо. Стандартизована мова спочатку поширювалася, як писемна мова, її використання було обов'язковим у школах, цьому сприяло створення в країні загальної шкільної системи (*Standard Japanese vs. Regional Dialects*, 2019). Пізніше ця мова змогла увійти у повсякденне життя японців по всій країні завдяки збільшенню мобільності населення та постійному її використанню на радіо та телебаченні.

Хоча сьогодні рівень володіння хьоджюґо (標準語 – стандартна японська) дуже високий, і навіть серед людей похилого віку важко знайти людину, яка нею не володіє, це не призвело до зникнення діалектних відмінностей. Населення окремих регіонів країни зберегли свої традиції, місцеву ідентичність і свою мову, тому і зараз можна легко знайти багато діалектів по всій території Японії.

1.3 Класифікація японських діалектів, загальна характеристика та відмінності основних груп діалектів

Як вже зазначалося вище, в японській мові дуже багато територіальних діалектів, що мають лексичні, фонетичні і граматичні відмінності від загальнонаціональної мови. Найбільша різниця визначається між діалектами Сходу та Заходу, що географічно розділені Японськими Альпами, великим гірським хребтом у центральній частині Хоншю, найбільшого з чотирьох головних островів Японії.

Вивчення діалектів японської мови має давню традицію та історію, але і досі японські вчені діалектологи не мають єдиного погляду щодо їх

класифікації. Засновником сучасної японської діалектології вважається автор праці «Діалекти японської мови» – Тодзьо Місао, який запропонував класифікацію діалектів японської мови, беручи до уваги відмінності складових діалектів (вимова, граматичні особливості, лексика).

Зараз найпоширенішими серед підходів до системи класифікації японських діалектів є три наступні підходи:

1. Розроблений Тодзьо Місао, у теоретичному вступі до колективної монографії «Японська діалектологія» (「日本の方言学」) вченим було детально обґрунтовано територіальний поділ японських діалектів на чотири основні групи: східні, західні, діалекти Кюсю та діалекти архіпелагу Рюкю. Далі ж у кожній групі виділяють низку підгруп. (Мазур, 2015, с.176).
2. Належить вченому на ім'я Фуджівара Йоїчі, який поділяв всі японські діалекти на діалекти островів Рюкю й діалекти великих островів з подальшим поділом останніх на західні та східні і т.д.
3. Розроблений Кіндаїчі Харухіко, на основі систем акценту, фонем та відмінювання. В основі його підходу є «теорії концентраційних кіл» – поділ діалектів на групи «діалектів внутрішнього кола» (райони Кансай, Шікоку, тощо), «діалектів середнього кола» (Західний Канто, Чюбу, Чюгоку, тощо) та «діалектів зовнішнього кола» (Східний Канто, Тохоку, Ідзумо, Кюсю, Хачідзьо, тощо) (de Voer, 2020, с.3-11).

Крім того можна ще зазначити теорії Тошіо Цудзуку, який включив діалекти префектур Гіфу та Айчі в західну японську мову, та Міцуо Окумури, що класифікував діалекти Кюсю, як підклас західнояпонської мови. Ці теорії в основному засновані на граматичних відмінностях між сходом і заходом.

Окреме місце в класифікації діалектів японської мови займають діалекти островів Рюкю. Серед лінгвістів існує загальна думка, що різновиди японської мови цих островів (острови префектури Окінава і деякі острови префектури

Кагошіма) утворюють окрему гілку японської сім'ї, відому як рюкюанські мови.

Стандартну сучасну класифікацію японської та рюкюанської мови, в основі якої лежать підходи Тодзьо Місао, і яка широко прийнята в Японії сьогодні, можна представити наступним чином (Kuhl, 1995, с.213):

1. Японська мова:

- Хачідзьо, південні острови Ідзу;
- східна японська (Тохоку-Хоккайдо; Канто, Ехіго, Нагано-Яманаші-Шідзуока, північні острови Ідзу);
- західна японська (Хокуріку (Ішікава, Тояма); Гіфу-Айчі; Кінкі (Кансай), Тоцукава, Кумано; Шікоку; Ідзумо; Чюгоку (Західний Хонсю));
- Кюсю (діалект Хонічі (східний Кюсю); діалект Хічіку (західний Кюсю); діалект Кагошіма чи Сацума (південний Кюсю)).

2. Рюкюанські мови

- північна рюкюанська (Амамі, Окінава);
- південна рюкюанська (Міяко, Яеяма, Йонагуні).

Розглянемо основні відмінності двох найбільших груп діалектів японської мови, а саме, західних та східних діалектів («*Guide to Japanese Dialects: Western, Eastern and Kyushu Regions*», 2023):

1. Форми минулого часу дієслів

У східному діалекті простий стиль минулого часу для дієслів, що закінчуються на う (у) (1 група дієслів), виражається додаванням った (тта) в кінці. Наприклад, японське дієслово はらう (харау, платити) змінюється на はらった (харатта). У західному діалекті форма минулого часу таких дієслів вимовляється як おた (ота) або うた (ута). Наприклад, дієслово はらう (харау) може бути виражене, як はろた (харота) або はるた (харута) в минулому часі.

2. です (дес) в простому стилі

У східному діалекті японської мови форма простого стилю теперішнього часу です (дес) – だ (да). Наприклад, «Це – собака» можна виразити як いぬだ (іну да). Навпаки, у західному діалекті є два поширені варіанти вираження одного й того ж речення: じゃ (джя) або や (я). Таким чином на західному діалекті речення «Це – собака» може бути виражене, як いぬじゃ (іну джя), так і いぬや (іну я).

3. Заперечна форма простого стилю

У східнояпонському діалекті заперечна форма простого минулого часу – ない (най). Наприклад, дієслово 飲む (ному), що означає «пити», у заперечній формі виглядало б, як 飲まない (номанай). У західному діалекті така форма може бути む (ну) або ん (н). Використовуючи те ж дієслово 飲む (ному), це виражатиметься як 飲まぬ (номану) або 飲まん (номан), залежно від вподобань мовця.

4. Імперативи

У східному діалекті наказова форма дієслів 2 групи закінчується на ろ (ро), наприклад, 食べる (таберу, їсти) перетворюється на 食べろ (таберо). Між тим, у західному діалекті наказова форма таких дієслів закінчується на よ (йо) або на い (і), наприклад, 食べる (таберу) перетворюється на 食べよ (табейо) чи 食べい (табей).

5. Перетворення прикметників у прислівники

Щоб перетворити прикметники з закінченням い (і) (い形容詞) на прислівники на східному діалекті, потрібно замінити фінальну い (і) на く (ку), наприклад, 寒い (самуй, холодно) стає 寒く (самуку). У західному ж діалекті потрібно просто видалити останню кану い (і), наприклад, 寒い (самуй) перетворюється на 寒 (саму).

6. いる – дієслово «бути» для істот

Дієслово «бути» для істот на східному діалекті – いる (іру). Наприклад, можна сказати 猫がいる (неко га іру), що означає «Є кіт». З іншого боку, в

західному діалекті замість いる (іру) використовується おる (ору). Тож можна сказати 猫がおる (неко га ору), маючи на увазі те саме: «Є кіт».

7. Тональний акцент між східними та західними японськими діалектами

Східний та західний діалекти також мають різні акценти. Східний діалект зазвичай має менше змін висоти звуку, ніж західний, тому вважається, що його легше вивчити. Східний діалект також зазвичай змінює висоту звуку після першого складу в слові, тоді як західний може робити це, а може й не робити («*Guide to Japanese Dialects: Western, Eastern and Kyushu Regions*», 2023).

Беручи до уваги все вище зазначене, можна сказати, що східний діалект має тенденцію до використання стандартної форми японської мови, в той час як західний має тенденцію до деяких змін.

Діалекти Кюшю поділяються на три підгрупи: Хічіку, Хонічі і діалект Сацугу (Кагошіма), і мають багато відмінних рис. Однією з особливостей діалектів Кюшю є те, що слова часто закінчуються на たい (тай), けん (кен) або ばい (бай). Кажуть, що діалекти Кюшю звучать дуже мило, коли їх чують носії стандартної японської мови, і вони настільки популярні, що діалект Кюшю, яким розмовляють у префектурі Фукуока, колись посів перше місце в онлайн-опитуванні улюблених діалектів Японії. Більш докладніше особливості діалектів цієї групи будуть розглянуті у другому розділі курсової роботи.

Різноманіття і унікальність японських діалектів є результатом стародавньої історії, географічного розташування та рельєфу. Протягом своєї історії вся Японія і її окремі регіони переживали періоди ізоляції, як від зовнішнього світу, так і одне від одного. Під впливом цих факторів на території країни сформувалась велика кількість діалектів, які продовжують вивчатися вченими і з приводу класифікації яких і досі існують суперечки.

Висновки до розділу 1

У першому розділі курсової роботи було розглянуто поняття «діалект», історію виникнення, класифікацію та основні характерні риси та відмінності окремих груп японських діалектів.

Було продемонстровано, що існує проблема визначення термінів «мова» та «діалект». Лінгвісти стикаються з труднощами в класифікації, де соціально-політичні чинники часто переважають над лінгвістичними. Діалекти, визначені як різновиди мови, можуть виникати через географічні умови та мати власні фонетичні, граматичні та лексичні системи.

Також було описано історію виникнення та розвитку діалектів в японській мові. Починаючи зі стародавньої епохи, зазначається, що існували діалекти, які відрізнялись за межами столиці. Географічна і соціокультурна ізоляція сприяла розвитку та утриманню регіональних варіантів мови. Після реставрації Мейджі в 1868 році було проведено процес стандартизації японської мови, і токійський діалект Ямате було обрано в якості стандарту. Однак діалекти різних регіонів Японії по всій країні збереглися і досі, вони відображають культурні та історичні особливості цих територій.

Крім цього були розглянуто кілька класифікацій японських діалектів, в основі яких лежать різні підходи, такі як теорії Тодзьо, Фуджівари Йоїчі та Кіндаїчі Харухіко та інші. Окреме місце серед японських діалектів займають діалекти островів Рюкю.

Наприкінці розділу було зазначено основні граматичні особливості західних та східних діалектів щодо утворення форм минулого часу, стверджувальних та заперечувальних речень, імперативів, тощо.

Підсумовуючи все, що було розглянуто у першому розділі цієї роботи, можна впевнено сказати, що кожний окремий діалект, що розвивався протягом тривалого часу, є носієм історії та культурної спадщини країни. Але стрімкий процес глобалізації світу ставить під загрозу існування деяких з них, що робить актуальною тему їх дослідження з метою збереження та розуміння.

РОЗДІЛ 2.

Граматичні особливості діалектів Хоккайдо, Осаки та Кюсю

2.1. Історичні аспекти формування діалекту Хоккайдо

Хоккайдо (北海道) – другий за величиною після Хонсю острів Японії, що розташований на півночі країни та включає найбільшу префектуру, утворюючи власний регіон. Історичні знахідки на території острова свідчать про те, що Хоккайдо був заселений ще більше ніж 12 тисяч років тому. Перша письмова згадка про Хоккайдо датується 720 р. Його мешканці – айни – активно торгували з японцями. У XIV-XVI ст. тут з'явилося японське поселення. До складу Японії Хоккайдо був включений у 1869 році за часів Мейджі з метою процвітання Японії та укріплення її обороноздатності, для освоєння острова було створене управління Кайтакуші («*History of development in Hokkaido*», 2024). Наприкінці XIX – початку XX ст. острів поступово заселяли переселенці з інших японських островів, населення острова зростало. Так у 1903 р. кількість японців на Хоккайдо становила вже 845 тис. чоловік, тоді як корінних мешканців – айнів було лише 18 тисяч. До 1925 р. населення острова значно збільшилося і сягало вже 2,5 млн., а до 1960 р. перевищило 5 млн. мешканців. Основна частина мігрантів була з найближчого до Хоккайдо регіону Тохоку, крім того відносна велика кількість японців переїхала з регіонів Чюбу, Шікоку і Чюгоку. Мешканці різних регіонів Японії приносили на острів з собою і свою мову, свої діалекти. Айни стали кюдоджінами, «колишніми аборигенами», етнічною меншиною (Kleander, 2018, с. 6-9). Сьогодні людей, що народилися чи виростили на Хоккайдо на сленгу дуже часто називають «Досанко» (道産子) на честь коня Хоккайдо, що є однією з 8 корінних порід коней Японії.

Діалект Хоккайдо – Хоккайдо-бен (北海道弁) склався в результаті змішування різних діалектів та мови айнів, тому має багато спільного з загальною японською мовою, хоча і має деякі свої особливості. Основу діалекту Хоккайдо складає північно-східний діалект Тохоку, оскільки кількість переселенців з цього регіону була найбільшою.

Чи існує цілісний діалект Хоккайдо – є предметом суперечок. Шібата Такеші (2003) наводить три теорії:

1. внутрішні різновиди є частиною діалекту Канто, тоді як прибережні різновиди є частиною діалекту Тохоку;
2. існує єдиний діалект Хоккайдо, який є окремою гілкою східно-японського;
3. існує діалект Хоккайдо, але він походить від діалекту Ніігата (один з діалектів Токай-Тосан), перехідної форми із західнояпонськими рисами.

Вплив діалекту Тохоку найсильніший у прибережних районах, особливо на острові Ошіма на півдні, де місцевий різновид зазвичай називається хамакотоба (浜言葉 – прибережна мова). Міський діалект Саппоро дуже близький до стандартної японської мови. Західні риси, можливо, були привезені купцями з Кансаю і Хокуріку, які прямували за торговим маршрутом Кітамаебуне («кораблі, що йдуть на північ») («*Hokkaido dialects*», 2024).

У своїй роботі «The Processes of Standardisation and Indigenization of Hokkaido» соціолінгвіст Шьоджі Такано зазначає, що в післявоєнні роки діалекти по всій Японії ретельно вивчались та спостерігалися щодо впливу на них процесу стандартизації. На основі багатьох лінгвістичних досліджень діалект Хоккайдо вважається одним з найбільш стандартизованих діалектів. Але останні масштабні дослідження цього діалекту проводилися у 1980-х роках. Такано вказує, що попри широкомасштабну стандартизацію, по всій Японії сформувалися нові діалекти (неодіалекти). Ці процеси відбуваються і на Хоккайдо. У дослідженні Такано 2013 року було зроблено висновок, що діалект Хоккайдо все ще стандартизується, хоча цей процес і сповільнюється.

Подальші дослідження цієї теми висувають гіпотезу про те, що діалект уже вийшов із процесу стандартизації та, натомість, увійшов до стабілізації (Kleander, 2018, с.50-52). На це вказують відповіді респондентів з усіх поколінь, які не хочуть припинити вживання діалекту, а скоріше виражають позитивне ставлення до діалектного буття, що є невід'ємною частиною їх культури. Крім того за останні кілька десятиліть айни також отримали більше визнання від інших японців, на початку 1990-х років в Японії посилювався рух щодо відродження айнської мови. І хоча невідомо, чи зможе айнська мова відродитися, але не виключено, що майбутні покоління айнів і «Досанко» будуть налагоджувати зв'язки, рухатися далі та об'єднувати свої культури та мови, як діти Хоккайдо, а діалект Хоккайдо, залишиться стабільним і збереже свій неповторний смак «Досанко».

2.2. Граматичні особливості діалекту Хоккайдо

Як вже зазначалось вище діалект Хоккайдо з'явився шляхом змішування різних японських діалектів, що принесли з собою переселенці. У другому-третьому поколінні їх рідні діалекти зникли, а замість них і був сформований діалект Хоккайдо, що має свої локальні варіації в межах острова. Система фонем та граматики дуже близькі до стандартної японської мови, але акцентуація та частково лексика мають свої відмінності. Прикладами специфічної для цього регіону лексики є: імітаре (скуний) – いみったれ, менкой (милий) – めんこい, о бан дес (добрий вечір) – お晩です. Мешканці Хоккайдо дуже часто до назв живих істот додають зменшувально-пестливий суфікс ко (ко): умако (коник) – 馬子, бекоко (коровка чи бичок) – ベココ. Для цього діалекту характерна менша гендерна різниця, носії часто вживають скорочення, що не рідкість і в інших провінціальних районах Японії.

Граматичні особливості діалекту Хоккайдо:

1. наказова форма дієслів другої групи замість нормативного – «ро» (ろ) або «насай» (なさい) закінчується на – «ре» (れ). Приклад:
 - окіро (起きろ – прокидайся) – окіре (起きれ);
 - міро (見ろ – дивись) – міре (見れ);
 - таберо (食べろ – їж) – табере (食べれ);
2. граматичні конструкції для вираження припущення
 - замість стандартної граматичної конструкції – суфіксу дешьюо (でしよう) використовується скорочений суфікс шшьо (っしょ);
 - замість стандартної граматичної конструкції – суфіксу дароу (だろう) використовується синонімічна конструкція частка бе (べ). Частка бе (べ) відрізняється від конструкції шшьо (っしょ) тим, що вона використовується у мовленні виключно чоловіками;
3. граматичні конструкції для вираження форми волевиявлення
 - замість стандартної граматичної конструкції використовується проста форма дієслова з додаванням бе (べ). Приклад:
 - номоу (飲もう) – номубе (飲むべ);
 - каероу (帰ろう) – каерубе (帰るべ);
4. для утворення потенційної форми дієслів першої групи
 - замість закінчень еру (える) чи рареру (られる) використовується пасивна форма стандартної японської мови. Приклад:
 - ікеру (行ける) – ікареру (行かれる);
 - номеру (飲める) – номареру (飲まれる);
5. для утворення завершеної форми дієслів:
 - замість стандартної конструкції те шімау (てしまう), що передає завершення дії використовується такі форми, як форми сару (さる) чи расару (らさる). Приклад:
 - цуйцуй табете шімау (つつい食べてしまう) – цуйцуй таберасару (つつい食べらさる);

- такусан нонде шіматта (たくさん飲んでしまった) – такусан номасатта (たくさん飲ま
さった).
- мадо га акераренай (窓が開けられない) – мадо га акасаннай (窓が開かさんない)
(«Osaka-ben», 2009).

2.3. Історичні аспекти формування діалекту Осаки

Осака є найбільшим містом у регіоні Кансай, мешканці якого використовують діалект Кансай. Оскільки Осака є найбільшим містом у регіоні, а його носії отримали найбільше поширення в ЗМІ за останнє століття, люди, які не розмовляють діалектом Кансай, зазвичай асоціюють діалект Осаки з усім регіоном Кансай, але технічно кансайський діалект — це не один діалект, а група діалектів у регіоні. Загальноприйнятим діалектом Кансай розмовляють у Кейханшін (столичні райони міст Кіото, Осака та Кобе) та його околицях.

Діалект Кансай (関西弁 – Кансай-бен) чи діалект Кінкі (近畿方言 – Кінкі хоуген), об'єднує групу споріднених діалектів японської мови, якими розмовляють у регіоні Кінкі (近畿地方) (район Кансай), що розташований в південно-центральної частині головного японського острова Хоншю. Регіон Кансай включає сім префектур: Міе, Нара, Вакаяма, Кіото, Осака, Хього та Шіга (Tanzil, 2020, с.179). У кожній префектурі та місті є свій власний діалект, всього у регіоні функціонує близько вісімнадцяти різних діалектів, найбільш поширені – діалект Кіото (京都弁 – кіото-бен) та діалект Осаки (大阪弁 – осака-бен).

Діалект Осаки має стародавню історію, він бере свій початок від мови міста Наніва, яке було створене, як столиця японської держави імператором Котоку у 645 році, і знаходилося на місці сучасного району Хоендзака-чьо – одного з ділових кварталів Осаки. На діалекті цієї місцевості розмовляли японські імператори, також він розповсюджувався у інші райони на півдні

Японії. Існує думка про те, що у мові японського імператорського дому і зараз можна знайти релікти мови Наніва. Діалекти Кіото та Осаки відомі як діалект Камігата (上方言葉), який вважається джерелом діалекту Кансай, розвинувся та використовувався в цих регіонах протягом багатьох років, як стандарт японської мови. Саме цей діалект був основою літературної японської мови, на якій великі літературні творці того часу створювали багато шедеврів класичної японської літератури – п'єси М.Чікамацу, «Повість про Генджі» Мірасаку Шікубу, твори І.Сайкаку. Також цю мову використовували у театрі Кабукі, вона ж була основою стилістики мовлення театру Но, японського середньовічного фарсу, ракуго. Сучасний діалект Кансай часто вважають «смільним» або «комедійним». Це походить від традиції комедії манзай, створеної в Осаці в період Тайшю. Відомі гумористи Осаки поширювали використання діалекту Кансай, як більш комічного діалекту, який часто імітували в гумористичних виставах по всій країні. На думку фахівців, цьому діалекту притаманні більш тонкі можливості вираження людських відношень, ніж стандартна японська мова. Діалект Кансай характеризується як мелодійніший, але водночас жорсткіший за сучасну стандартну мову, якою розмовляють у Токіо. Фонетично він підкреслює сильні голосні, а висота вимовляється в початковій частині слова.

Під час періоду Едо (1603 – 1868 рр.) столиця Японії була офіційно перенесена в Едо, що відомий як сучасний Токіо. Населення Едо почало розвивати та використовувати власний діалект, який зайняв місце діалекту Камігата, як новий стандарт японської мови.

Відтоді діалект Кансай використовується виключно в регіоні Кансай (міста Осака, Кіото, Кобе та ін.), але він все ще є значною частиною японської культури, з приблизно 20 мільйонами носіїв, що робить його найбільш розмовним і відомим діалектом у всій Японії.

2.4. Граматичні особливості діалекту Осаки

Діалект Кансай взагалі і діалект Осака-бен зокрема відрізняються від стандартної японської мови, як акцентом, висотою, інтонацією, словами та виразами, так і граматичними конструкціями. Однією з найпоширеніших характеристик діалекту є, мабуть, унікальний акцент (Кейхан-шікі – 京阪式アクセント(акцент у стилі Кіото-Осака)) («*Kansai dialect*», 2014). Система наголосу, яку використовують носії цього діалекту протилежна системі стандартної японської мови. Наприклад, в слові аме (雨) високий тон припадає на звук «ме», замість «а». Також наявні кілька артикуляційних особливостей, на відміну від стандартної японської мови цьому діалекту притаманні послаблена рухомість органів артикуляції, відсутність пауз між словами, нечітка вимова звуків і більш високий темп мовлення. Крім того свої особливості має і інтонація у реченні, має місце і скорочення деяких граматичних форм та закінчень окремих слів. Діалект Осака-бен має також і багато лексичних особливостей, є багато слів і виразів, які використовуються виключно у цьому діалекті (оокіні (おおきに) має теж значення, що і арігато (ありがとう)).

Граматичні конструкції, що застосовуються у діалекті Осака-бен мають також свої особливі граматичні форми, які використовують мешканці не тільки цього регіону, але і інших районів західної Японії:

1. заперечна форма дієслів формується за допомогою суфіксу «хен» (へん) чи «н» (ん) замість «най» (ない). При цьому діалект Осаки має свої особливості у порівнянні з діалектом Кіото щодо формування заперечної форми дієслів першої групи. Для діалекту Осаки характерна так звана асиміляція голосних (母音同化), коли *a* перетворюється на *e* («*Grammar of Kansai*», 2018).

- іку (行く) – ікахен (行かへん) – ікехен (行けへん);
- кау (買う) – кавахен (買わへん) – каехен (買えへん).

Щодо суфікса «н» (ん), то він використовується в Осака-бен, як і в інших регіонах Кансай практично однаково:

- ікан (行かん) – заперечна форма;
- ікен (行けん) – потенційна заперечна форма.

Заперечна форма дієслів другої групи всіх діалектів регіону Кансай найчастіше формується додаванням суфіксів «хен» (へん) чи «н» (ん) до основи дієслова:

- таберу (食べる) – табехен/табен (食べへん/食べん).

У випадку, коли основа дієслова має один склад, як правило, додається ще один склад:

- неру (寝る) – неехен/нен (寝えへん/寝ん).

У діалекті Осаки дієслово другої групи міру (見る) може мати форму мііхін/міяхен (見いひん/見やへん).

В Осака-бен, як і в деяких інших діалектах на півдні регіону Нара, для формування заперечної форми дієслів другої і третьої групи наявна тенденція використання суфіксу «ян» (やん):

- табенай (食べない) – таян (食やん);
- шінай (しない) – шіян (しやん).

2. каузатив (спонукальна форма дієслова) формується шляхом додавання суфіксів су (す) та сасу (さす) замість серу (せる) та сасеру (させる):

- какасеру (書かせる) – какасу (書かす);
- табесасеру (食べさせる) – табесасу (食べさす).
- у формі минулого часу замість та (た) використовують тен (てん)

(«Kansaiben (関西弁) and Osakaben (大阪弁)», 2003):

- міта (見た) – мітен (見てん);
- шіта (した) – шітен (してん).

3. для позначення доконаної дії дієслів використовується тешімота (てもた) замість тешіматта (てしまった);

4. для заборони у ввічливій формі використовують нтойте/нтойте кудасай (んといて/んといてください) замість найде/найде кудасай (ないで/ないでください), найчастіше вживається з дієсловами першої групи.

- ちよちよちよ, タバコ吸わんといて, エイトの周りで。;

5. дієслово «бути» ору (おる) для позначення істот – замість стандартного іру (いる) має негативний відтінок, якщо він застосовується до недружньої особи, має відтінок засудження та зневаги. Хоча ору (おる), який застосовується у масу-формі (мас) по відношенню до себе позначає скромність та поступливість (як частина кенджього), як і в стандартній японській мові;

6. в якості ввічливих допоміжних дієслів використовують хару (はる) і яхару (やはる) замість стандартного ірашьяру (いらっしゃる). При цьому діалект Осаки у порівнянні з іншими діалектами Кансай має свої особливості при додаванні до форм основного дієслова (Eveson, 2012, с.9-15):

- ікіхару (いきはる) – ікахару (いかはる) (діалект Кіото);

7. предикативні прикметники в прислівниковій та заперечній формах не мають закінчення ку (<), яке притаманне стандартній японській мові.

- хаяку кіте (早く来て) – хайо кіте (早よ来て)
- оокіку натта (大きくなった) – оокю натта (大きゆなった)
- ясуку шіте (安くして) – ясу шіте (やすして)
- хіроку най (広くない) – хіро най (広ない)

8. частка на (な) – замість стандартної не (ね), вона позбавлена різкості та фамільярності, які характерні для частки на в стандартній мові:

- ацуй (暑い) – ацуй на (暑いな)
- хаджімару не (始まるね) – хаджімару на (始まるな).

9. частка де (で) – замість стандартної частки йо, що використовується для посилення емоційності в кінці речення.
10. частка нен (ねん) – замість стандартної нда (んだ).
11. допоміжне дієслово я (や) – замість стандартного да (だ) (у нейтрально-ввічливому стилі дес (です).
12. сполучні частки кара (から) і ноде (ので), що означають «тому», замінюються на сакай (さかい) або йотте (よって). Крім того, ні (に) іноді додається в кінці обох. Проте, в останні роки стандартні から та ので стали більш домінуючими.
13. частка ян(ка) (やん(か)) замість стандартних дайоне (だよね) та дешьюу (でしよう), що використовується в якості заключного елемента речення чи виразу, може мати різні емоційно-модальні відтінки («*Osakaben*», 2009):
 - усо дайоне (嘘だよね) – усо ян (嘘やん).

2.5. Діалекти острова Кюшю, їх поширення та класифікація

Діалекти острова Кюшю у давні часи були частиною групи західних діалектів японської мови, пізніше вони були відокремлені в окрему групу діалектів. Їх поділяють на три групи: діалекти Західного Кюшю – Хічіку діалект (肥筑方言), діалекти Східного Кюшю – Хонічі діалект (豊日方言), та діалекти північної частини Кюшю – діалект Сацугу (薩隅方言), який часто можна також зустріти під назвою Кагошіма діалект (鹿児島方言).

На діалекті Хічіку розмовляють мешканці західної частини (Чікудзен) та південної частини (Чікуго) префектури Фукуока; префектури Сага, префектури Нагасакі, префектури Кумамото, південно-західної частини префектури Оіта. Відповідно до діалектів Західного Кюшю відносять наступні діалекти: Чікудзен – 筑前方言 (включно з діалектом Хаката – 博多弁), Чікуго – 筑

後弁 (діалекти Оомута – 大牟田弁 і Янагава – 柳川弁; Сага 佐賀弁 – (діалекти Карацу – 唐津弁 і Ташіро – 田代弁), Нагасакі – 長崎弁 (діалекти Сасебо і Хірадо), Кумамото – 熊本弁, Хіто, Ікі, Цушіма і Гото.

Діалект Хонічі характерний для мешканців східної частини префектури Фукуока, більшої частини префектури Оіта та більшої частини префектури Міядзакі. На цих територіях поширені діалекти: Будзен – 豊前弁 (діалекти Кітакюшю – 北九州弁 та Накацу – 中津弁), Оіта – 大分弁 та Міядзакі – 宮崎弁.

Діалект Сацугу чи Кагошіма поширений на території колишніх провінцій Осумі та Сацума, які охоплюють основну частину сучасної префектури Кагошіма (крім островів Амамі), та на невеликій території префектури Міядзакі. Діалект Сацугу поділяють на три окремі гілки: діалект Сацума (薩摩弁) – західна Кагошіма; діалект Осумі (大隅弁) – східна Кагошіма; та діалект Мороката (諸県弁) – південно-західна частина префектури Міядзакі. Діалект Сацугу часто незрозумілий навіть для сусідніх варіантів Кюшю, що стало підґрунтям для виділення його в окрему четверту гілку японської мови Інститутом еволюційної антропології Макса Планка у своїй базі даних Glottolog («*Kagoshima dialect*», 2024).

Підсумовуючи, можна сказати, що діалекти Кюшю це різноманіття діалектів острова Кюшю та прилеглих островів, при цьому серед них наявні такі, усну мову яких іноді важко зрозуміти навіть корінним японцям.

2.6. Граматичні особливості діалектів острова Кюшю

Всі діалекти Кюшю мають свої фонологічні, лексичні, синтаксичні та морфолого-синтаксичні особливості.

Характерною рисою діалектів східного Кюшю є вимова поєднання голосних «ау» та «оу», як «оо» та «уу». Діалект Міядзакі, що належить до цієї групи, вважається одним із «наймиліших» діалектів Японії завдяки своїй пісенній інтонації.

Особливістю вимови діалектів західного Кюсю є наявність деяких елементів стародавньої японської мови: розрізняють вимову між づ та づ (дзу),じ та ぢ (джи); а ка (か) та га (が), як «ква» та «гва».

При вимові слів на діалекті Сацума, що мають в середині чи в кінці слова голосні «і» та «у», має місце відкидання цих голосних разом з наступним складом, голосна, якою закінчується слово вимовляється дуже коротко, наприклад, у слові мідзу (水), вимовляється, як «мі» з дуже коротким і. Також має місце злиття голосних в одну коротку: шірой (白い) – шіре (しれ).

Оскільки діалект Кюсю є не окремим діалектом, а охоплює групу діалектів, то кожна з цих груп, як і окремий діалект мають свої граматичні відмінності.

Для всіх діалектів цієї групи характерне застосування частки то (と), замість «но» (の), яка використовується, як питальна частка в кінці речення: «Аната но боуші но ?» (あなたの防止の?) – «Аната но буоуші то ?» (あなたの防止と?).

Діалекти східного Кюсю (Хонічі) мають багато спільного з діалектом Чюгоку. Дієслова другої форми у цих діалектах, що мають закінчення іру (いる) та еру (える) мають свої особливості при відмінюванні, які збереглися зі стародавніх часів, замість «і» (い) та «е» (え) в закінченнях цих дієслів з'являється «у» (う). Дієслова, що закінчуються на еру (える), мають подібну граматичну особливість у всіх діалектах Кюсю; дієслова, що закінчуються на іру (いる) мають таке відмінювання тільки в діалекті Хонічі.

В окремих діалектах цієї групи, наприклад, в Кітакюсю та Оіта, застосовують для підвищення емоційності частки чча (っちゃ) та ччі (っち) замість тте (て). Приклад: Чігау тте! Оре ва яттеінай тте! (違うって! 俺はやってないって!) – Чігау чча! Оре ва ваччоран чча! (違うっちゃ! 俺はわちよらんっちゃ!) Стандартні частки причини кара (から) та ноде (ので) замінюються на кен (けん).

Діалекти західного Кюсю мають також свої граматичні особливості. Діалектні варіанти зв'язок «я» (や) (використовується молодшими

поколіннями) та «джя» (じゃ) (традиційний варіант) замінюють стандартні «деару» (である) та «да» (だ). Для форми минулого часу цих діалектів характерна заміна датта (だった) на «джятта» (じゃった) чи «ятта» (やった). Формування заперечної форми дієслова відбувається шляхом додавання «н» (ん) замість «най» (ない) до першої форми дієслова (пр.: іканай (行かない) – ікан (行かん)). Заперечну ж форму дієслів минулого часу утворюють додаванням н-ятта (んやった) чи -нджятта (んじゃった) замість стандартного варіанта накатта (なかった). Першому та другому варіанту надає перевагу молодь, люди похилого віку при розмові використовують – нджятта (んじゃった).

Часто в діалектах цієї групи відбувається заміна стандартної частки керодомо (けれども), що вказує на протиставлення частин речення, на частку батте (ばって) чи баттен (ばってん). Замість стандартної частки, що надає емоційного забарвлення реченню і стоїть в кінці речення йо (よ), використовують частки тай (たい) та бай (ばい) (Kido, 2015, с. 13-19). Частка тай (たい) в основному використовується для позначення об'єктивних та самоочевидних речей, а частка бай (ばい) вказує на суб'єктивність думки, застосовується для вираження власних думок та обміну новою інформацією: Сакана дес йо. (魚ですよ。) – Сакана дес тай. (魚ですたい。). Також часто можна зустріти частку сай (さい), що замінює стандартні частки, що вказують напрямок ні (に) та е (へ): Макудонарудо ні/е (マクドナルドに/へ) – Макудонарудо сай (マクドナルドさい).

Характерною особливістю деяких діалектів при формуванні потенційної форми є різниця між так званим «потенціалом здібностей» (ноурьоку каноу (能力可能)), наприклад, я вмю їздити на велосипеді, і «ситуаційним потенціалом» (джьокьоу каноу (状況可能)), наприклад, я їжджу на велосипеді, коли маю час. У першому випадку до основи дієслова переважно першої групи у ます-формі (мас) додають кіру (きる) та юру (ゆる). «Юру» широко поширене серед діалектів Кюсю, «кіру» можна зустріти виключно у префектурах Нагасакі і Сага. У

другому випадку використовують руру (るる) і раруру (らるる), які приєднуються до основ дієслів другої групи у ない-формі (най).

Подібно до західної японської мови та інших діалектів Кюсю та на відміну від східних японських діалектів (включаючи стандартну японську мову), у діалектах Кюсю існує різниця між прогресивною та довершеною дією. Йору (よる) або йоу (よう) використовується для прогресивної дії, тоді як тору (とる) або тоу (とう) – для довершеної дії. У деяких регіонах західного Кюсю (Чікухоу) для довершеної дії також зустрічається чьору (ちよる) або чьоу (ちよう).

Предикативні прикметники – ікейоші (い形容詞) у діалектах цієї групи мають також свої особливості: замість стандартного закінчення «і» (い) вони мають закінчення «ка» (か) (Hiratsuka, 2017, с.46). Така форма прикметників характерна для давньої японської мови і називається кагобі (力語尾): самуй (寒い) – самука (寒か).

В діалекті ж Сацугу предикативні прикметники можуть мати, як закінчення «і», так і «ка».

При цьому закінчення «і» часто зливається з голосною попереднього складу (наприклад, «а» + «і» – «е»). У більшості діалектів на островах навколо Кагошіма (Кошікіджіма, Кучіноерабу-джіма та північній Танегашіма), використовують флексію «ка» (か), яка іноді може озвучуватися як «га» (か^h).

У діалекті Сацугу дуже поширені діалектні варіації різних часток. Так стандартні частки, що вказують напрямок «ні» (に) та «е» (へ) замінюються на «нікі» (にき) та «сее» (せえ). Замість частки «косо» (こそ), яка посилює висловлювану думку, вживають «ксе ка» (<せか). Для утворення знахідного відмінку замість стандартної частки о (を) застосовують частку ну (ぬ), а для родового – замість «но» (の) використовується «га» (が) або «н» (ん). («*Kagoshima dialect*», 2000-2022).

Як і в інших діалектах Кюсю, в діалекті Сацугу використовується закінчення «юру/уру» (ゆる/うる) для дієслів, які в стандартній японській мові

закінчуються на «еру» (える), наприклад у міюру (見ゆる) замість міеру (見える). Замість закінчення «тай» (たい), за допомогою якого виражається бажання, з'являється допоміжне слово готару (гота) (ごたる/ごた): табетай (食べたい) – кво-гота (食おごたっ).

На відміну від західних діалектів, в діалекті Сацугу не існує справжнього еквівалента стандартної ввічливої зв'язки дес (です), замість цього наявна тенденція до використання простої форми: коре дес йо (これですよ) перетворюється на кой джя га (こいじゃが).

У цьому пункті були проаналізовані та виявлені специфічні та спільні характеристики діалектів Кюшю: Хонічі, Хічіку та Сацугу.

Висновок до розділу 2

У другому розділі курсової роботи було розглянуто історичні аспекти, які вплинули на формування особливостей діалектів західної та східної частини Японії, а також класифікацію діалекту Кюсю, що об'єднує групу діалектів, кожний з яких має свої специфічні риси. Також було зазначено і проаналізовано граматичні особливості всіх трьох груп діалектів японської мови у порівнянні зі стандартною мовою країни. В якості представників окремих груп діалектів було обрано діалект Хоккайдо – для східних діалектів, діалект Осака – для західних, окремо були розглянуті три групи діалектів Кюсю. Аналіз граматичних особливостей проводився у розрізі дослідження специфічних рис відмінювання дієслів, формування конструкцій для вираження можливостей, припущень, утворення заперечених та питальних речень, прикметникових закінчень та вживання різноманітних часток, тощо. Крім цього було зазначено деякі лексичні та фонетичні особливості розглянутих діалектів.

На підставі проведеного аналізу можна зробити висновки, що, незважаючи на стандартизацію японської мови, діалекти в Японії все ще зберігають свої унікальні мовні особливості, які можна спостерігати, як у граматичних конструкціях, так і в специфічному лексичному та фонетичному різноманітті. Також в окремих діалектах можна побачити збереження елементів стародавньої японської мови, що важливо для дослідження її етимології та розвитку.

ВИСНОВКИ

Дана курсова робота присвячена дослідженню граматичних особливостей основних діалектних груп японської мови на прикладах діалектів Хоккайдо, Осаки та Кюсю.

Японія – острівна країна, і саме тому, не зважаючи на її відносно невеликі територіальні розміри, японська мова є багатою на діалекти. Протягом історії в країні проводилася різна політика щодо діалектів, але діалекти завжди мали свій вплив на формування стандартної японської мови. У сьогоденній Японії склалося шанобливе ставлення до діалектів, як частини культурної спадщини та місцевої ідентичності. Саме тому дослідження японських діалектів наразі привертає увагу багатьох дослідників і є актуальним питанням.

Під час виконання курсової роботи було досягнуто усіх поставлених завдань, а саме: дати визначення поняттю діалект; дослідити історію виникнення діалектів японської мови; розглянути існуючі класифікації японських діалектів, дослідити характерні риси та відмінності основних груп діалектів; проаналізувати та ідентифікувати основні граматичні особливості діалектів Хоккайдо, Осаки та Кюсю та порівняти виявлені особливості зі стандартною японською мовою.

У першому розділі був проведений аналіз літературних джерел щодо поняття діалект у цілому, що дало нам змогу поглибити та систематизувати знання з цього питання і виявити складнощі щодо визначення цього терміну. Виходячи з проаналізованого матеріалу, ми дійшли висновку, що на сьогодні не існує єдиної думки щодо цього терміну, хоча всі наведені визначення вказують на те, що – діалект – це форма чи різновид певної мови в межах якоїсь території чи соціальної групи.

Історія виникнення та розвитку діалектів японської мови була досліджена в пункті 1.2. Спираючись на зазначені факти, ми переконались, що виникнення і існування діалектів Японії тісно пов'язана з географічними,

соціокультурними та політичними чинниками. Після початку стандартизації японської мови в 1868 році, особливо в період після Другої світової війни мовна політика Японії була направлена на знищення діалектів, як таких що не відповідають сучасним тенденціям. Але починаючи з 80-х років минулого століття відношення до діалектів почало поступово змінюватися, в результаті чого було сформоване шанобливе ставлення до них, і наразі багато японців пишаються своїми знаннями та вмінням використовувати свої діалекти.

В пункті 1.3 було викладено різні підходи до класифікації діалектів японської мови, а саме: теорії Тоджьо, Фуджівари Йоїчі та Кіндаїчі Харухіко та інші; наведено сучасну класифікацію, що ґрунтується на принципах теорії Тоджьо Місао, яку широко застосовують у сучасній Японії. Розглянуті класифікації наочно підтверджують наше розуміння, що основною причиною існування великої кількості японських діалектів, є саме природні географічні кордони.

Крім того було розглянуто основні особливості граматичних конструкцій західної та східної груп діалектів щодо відмінностей при утворенні форм минулого часу дієслів, заперечних та стверджувальних типів речень, а також діалектні форми імперативів, прислівників та дієслова «бути» і тональні акценти цих груп діалектів. Зазначені відмінності між західним і східним діалектом, вказують на те, що східний діалект має тенденцію до використання стандартної форми японської мови, в той час як західний має тенденцію до деяких змін. На нашу думку така тенденція пов'язана з розташуванням столиці Японії і широким використанням стандартної мови у східному регіоні, оскільки саме тут зосереджена більша частина населення країни, навчається і працює багато молоді, знаходиться політичний і культурний центр країни.

У другому розділі курсової роботи було викладено практичну частину курсової роботи щодо визначення та аналізу основних граматичних особливостей діалектів Хоккайдо, Осаки та Кюсю у порівнянні зі стандартною японською мовою. Для розуміння підґрунтя цих особливостей

також було розглянуто історичні аспекти формування східних і західних діалектів. На основі порівняльного аналізу особливостей розглянутих діалектів ми можемо зробити висновок, що діалект Хоккайдо, як діалект, що виник у результаті змішування окремих діалектів, що принесли з собою переселенці з інших островів, є дуже подібним до стандартної японської мови щодо граматичних конструкцій та фонетичних систем. Діалект Осаки і діалекти Кюсю, в свою чергу, мають багато особливостей щодо формування різних форм дієслів (минулий час, заперечна, доконана, спонукальна) та граматичних конструкцій різних типів речень, використання різних часток, специфічних форм дієслова «бути», прикметникових закінчень, тощо, що, як вказує наше дослідження, пов'язано великою мірою з географічним розташуванням, впливом історичних, політичних та соціально-культурних факторів.

Підсумовуючи результати нашого дослідження, ми можемо зробити висновок, що кожен з діалектів Японії має свої унікальні риси, а подальше вивчення їх граматичних, лексичних і фонетичних особливостей допомагає краще зрозуміти історію та культуру різних регіонів країни, і відіграє важливу роль у збереженні культурної спадщини та ідентичності. Наше дослідження може бути цікаве всім, хто вивчає чи цікавиться японською мовою, а також визначає подальші напрямки дослідження цієї теми.

要約

そのレポートの目的は、標準語にくらべて北海道と大坂と九州の方言を使いながら、日本方言の分類を決つすことである。その目的を達成するために、方言の定義がされ、日本方言歴史相と開発相が見せられ、東日本方言と西日本方言の文法と色々な方言分類が見せられる。第二箇条には、標準語にくらべて北海道と大坂と九州方言文法研究の業績が見せられる。

比較の解析に基づいて、一番同標準語ような方言は北海道方言である。また、標準語にくらべて大坂と九州の方言には、違う文法がたくさんである。例えば、色々な動詞形(使役形、否定形、過去形、完了形)とか特別な「いる」動詞の使い方とか助詞とか形容詞である。

そのレポートの目標は日本方言を研究することである。

キーワード: 方言、北海道と大坂と九州の方言、日本方言の文法。

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- Железняк, М.Г., Масенко, Л.Т. (2007). Діалект. *Енциклопедія Сучасної України* (Електронний ресурс). Інститут енциклопедичних досліджень НАН України. Київ. Відновлено з: <https://esu.com.ua/article-24450>
- Мазур С. (2015). Становлення японської школи діалектології (Провідні японські діалектологи і їхні головні праці). *Мова і культура*. (Т. 1, Вип. 2, с. 176). Видавничий дім Дмитра Бураго. Відновлено з <https://burago.com.ua/wp-content/uploads/2018/03/176.pdf>
- Савчин Т. (2022). Проблеми диференціації понять «мова» та «діалект» в українському соціолінгвістичному просторі. *Studia Methodologica*, (54), 92-103. Відновлено з <https://studiamethodologica.com/index.php/journal/article/view/96/87>
- de Boer, Elisabeth M. (2020). The classification of the Japonic languages (Book chapter). *The Oxford Guide to the Transeurasian Languages*, 3-11. Retrieved from https://www.academia.edu/44387539/The_classification_of_the_Japonic_languages_Book_chapter
- Eveson, J. (Spring 2012). The paradigm of -haru. A descriptive overview. Bachelor's thesis Japanese. Lund University Centre for Languages and Literature, Lund. Retrieved from <https://lup.lub.lu.se/luur/download?func=downloadFile&recordOId=2799444&fileOId=2799471>
- Guide to Japanese Dialects: Western, Eastern and Kyushu Regions*. (2023, April 27). Japanese Study. Retrieved 27.02.2024 from <https://cotoacademy.com/guide-to-japanese-dialects-western-eastern-kyushu-regions/>
- Grammar of Kansaiben*. 2018. Kansaibenkyou. Retrieved 05.03.2024 from <http://static.kansaibenkyou.net/node/296>

- Hiratsuka, Y. (2017). Adjective suffix variation in Kagoshima dialect. Shigakukan University. *Methods in Dialectology*, (XVI). Retrieved from <https://www2.ninjal.ac.jp/past-events/Methodsxvi/abs/Hiratsuka.pdf>
- History of development in Hokkaido*. (2008-2010). MLIT Japan. Retrieved 10.03.2024 from <https://www.mlit.go.jp/hkb/en/history.html>
- Hokkaido-ben*. (2009). U-biq. Retrieved 09.03.2024 from <https://hougen.u-biq.org/hokkaidoben.html>
- Kagoshima dialect*. (2022). Sensagent Corporation: Online Encyclopedia. Retrieved 14.03.2024 from <https://dictionary.sensagent.com/Kagoshima%20dialect/en-en/>
- Kagoshima dialect*. (2024). Wikipedia. Retrieved 14.03.2024 from https://en.wikipedia.org/wiki/Kagoshima_dialect
- Kansai dialect*. Scribd. Retrieved 12.03.2024 from <https://www.scribd.com/document/35896854/Kansai-Dialect>
- Kansaiben (関西弁) and Osakaben (大阪弁)*. Nihongoresources. Retrieved 12.03.2024 from <https://www.nihongoresources.com/language/ialects/kansaiben.html>
- Kido, Y. (2015). *On the Syntactic Structure of Bai and Tai in Hichiku Dialect*. Kobe University. Department of Linguistics, Faculty of Humanities, Kyushu University, 35, pp.173-196. Retrieved from https://catalog.lib.kyushu-u.ac.jp/opac_detail_md/?lang=1&amode=MD100000&bibid=1518719
- Kleander, M. (Spring 2018). *The Hokkaido Dialect A Standardising Dialect?* (Bachelor thesis). Lund University Centre for languages and literature, Lund. Retrieved from <https://lup.lub.lu.se/luur/download?func=downloadFile&recordId=8954540&fileId=8954541>
- Kuhl, M. (1995). *The Spatial Linguistical Classification of the Japanese Language*. *Japanstudien* 6 : Raum, 205-236. Retrieved from https://www.dijtokyo.org/wp-content/uploads/2016/09/JS6_Kuhl.pdf
- Nao, O. (2016). *Japanese Dialect Ideology from Meiji to the Present*. (Master's thesis). Portland State University, Portland. Retrieved from

https://pdxscholar.library.pdx.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=4150&context=open_access_etds

Osaka-ben. (2009). U-biq. Retrieved 05.03.2024 from <https://hougen.u-biq.org/osakaben.html>

Shibata, T. (2003). 月刊言語. Gekkan Gengo, January 2003, (Vol. 32, 1), pp. 26–29.

Retrieved 05.03.2024 from https://en.wikipedia.org/wiki/Hokkaido_dialects

Shimoji, M. (2022). *An introduction to the Japonic languages: grammatical sketches of Japanese dialects and Ryukyuan languages. Series: Endangered and lesser-studied languages and dialects.* Leiden, Boston: Brill. (Vol. 1).

Retrieved from https://www.google.de/books/edition/An_Introduction_to_the_Japonic_Languages/TO77EAAAQBAJ?hl=en&gbpv=1&printsec=frontcover

Standard Japanese vs. Regional Dialects. (01.30.2019). Moto Japan Study.

Retrieved 05.03.2024 from <https://motto-jp.com/study/en/tips/289/standard-japanese-vs-regional-dialects/>

Tanzil, N. D. (2020, September). *Analysis on Osaka dialect's verbs and nouns (Study of structure and meaning).* Utari Novella Bina Nusantara University Jakarta. Paramasastra. (Vol. 7, 2). Retrieved from

<https://journal.unesa.ac.id/index.php/paramasastra>

The different Japanese dialects across Japan. (2022). Verbalplanet.

<https://www.verbalplanet.com/learn-japanese/blog/kanto-and-kansai-japanese-dialects.asp>